

ВІДОБРАЖЕННЯ ПРОГНОЗУВАННЯ МАЙБУТЬОГО НА РІЗНИХ РІВНЯХ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

Рябовол Т.А. Відображення прогнозування майбутнього на різних рівнях організації особистості. У статті представлено результати теоретичного дослідження прогностичної функції людини та її розвиток на різних рівнях особистості. Очікування від найближчого оточення, його прояви в поведінці, формування здатностей та здібностей передбачення, вплив переконань та настанов на прогнозування, роль у формуванні цінностей, особливості, що залежать від етнокультурного рівня. Здатність до передбачення, як важлива складова процесу адаптації до будь-якого середовища, в тому числі, й до соціального розвивається під впливом різноманітних форм взаємодії індивіда та навколишнього середовища. На її розвиток та формування впливають: колективне несвідоме, соціальна ситуація розвитку, виховання, рольові очікування, прогнозування та передбачення притаманно творчості та самореалізації людини, пошуку референтної групи та індивідуалізації.

Проаналізовано особливості здатності до прогнозування притаманні нашим сучасникам. Зазначено, що здатність до прогнозу особливо потрібна для творчої, науково-дослідницької діяльності сучасної людини. Розглянуто вплив сучасного життя на розвиток здатності прогнозувати, планувати та конструювати своє життя. Дослідженням підтверджено, що відсутність або слабкість цих умінь викликають складні переживання для несформованої особистості в ситуації життєвого вибору. Проаналізовано феномен самоздійснюючого пророцтва та виявлено особливості сприймання та осмислення минулого і теперішнього та очікувань від майбутнього. Теоретичні розвідки можуть бути використані для розроблення концепції дослідження очікувань від майбутнього у осіб з девіантною поведінкою та їх пристосування до життя в соціумі.

Ключові слова: рівні особистості, перцепція, антиципація, прогностична функція, самоздійснююче пророцтво, очікування, цілепокладання, планування, проектування, настанови, просторово-часовий вимір.

Актуальність. Динамічність життя сучасної людини зростає з кожним днем, отже швидкість адаптації до соціуму також має відповідати сьогочасним вимогам. Науковий прогрес виводить людство на нові рівні розвитку, освоєння нових просторів та вимірів життя, щоденних винаходів, створення та застосування нових технологій. Здатність до прогнозу особливо потрібна для творчої, науково-дослідницької діяльності сучасної людини. На даний час процес глобалізації ще не відміння конкуренції між державами, боротьба за виживання триває, можливо, й тому, швидкість інформаційних процесів зростає повсякчас. «Хто володіє інформацією, той володіє світом», – сказав колись Уїнстон Черчілль. Отже вміння передбачати напрями розвитку подій та явищ у глобальному вимірі стають життєво необхідними.

Так історично склалося, що внаслідок складних соціально-політичних процесів, війни, наша держава не розвивала свої науково-технічні здобутки та досягнення й втратила набутий промисловий та науковий потенціал. Країна й нині переживає тривалу кризу, яка призвела її до аутсайдерів у спільноті інших держав. В соціальнопсихологічному плані це становище нагадує соціальну дезадаптацію індивіда. Україні для того, щоб вижити в сучасному світі та подолати столітнє відставання від цивілізованих країн, вкрай необхідно чітко орієнтуватися та передбачати шляхи подальшого розвитку людства та спрямовувати ресурси саме в перспективних напрямках.

В умовах конкуренції на ринку праці і в міжособистісних стосунках здатність до прогнозування життєвоважлива для кожної людини. Ймовірно саме вона і визначає успішність життя індивіда, принаймні, ефективність його пристосування до соціуму.

Мета статті – представити результати теоретичного дослідження відображення здатності прогнозувати (конструювати та моделювати) власне майбутнє на різних рівнях організації особистості.

Аналіз досліджень та публікацій з цієї проблеми. Власне здатність до прогнозу також виникла з потреби у довготривалому виживанні організму, дану концепцію обґрунтовує О.В.Соловйов у своєму дослідженні «Семіотика людського мозку» [3], спираючись на психофізіологічні дослідження П. К. Анохіна та роботи Л.М. Веккера.

Здатність до передбачення, як важлива складова процесу адаптації до будь-якого середовища, в тому числі, й до соціального, буде неможливою без орієнтації в ньому. Дослідники прогнозу П.

Анохін, А. Брушлинський, Б. Ломов, Ж. Піаже, Е. Сергієнко, Є. Сурков, Л. Веккер І. Фейгенберг [3] розробили алгоритм обробки інформації в цьому процесі та докладно описали роль психічних процесів (сприймання, уваги, пам'яті, мислення) у ньому.

Перш за все, це пов'язано з тим, що людина, як і будь-яка кібернетична система, прогнозує результати власної активності. Прогноз результатів робить активність цілеспрямованою і саморегулюючою, коли завдяки порівнянню параметрів прогнозованого результату з інформацією, що надходить з каналів зворотного зв'язку, стає можливою корекція процесу діяльності, усунення відхилень від запланованих параметрів результату.

Разом з тим, прогнозування стосується не тільки майбутніх результатів дії, але й змін умов зовнішнього середовища, які відбуваються поза активністю суб'єкта, але можуть мати суттєві наслідки для індивіда. З цієї причини Б. Ф. Ломов вважав, що випереджаюче відображення виступає в двох основних формах: передбачення (прогнозування, антиципація, екстраполяція) та цілепокладання. До числа феноменів передбачення майбутнього можуть бути зараховані й настанова та намір, що мають на увазі готовність діяти в певній ситуації відповідним чином.

Складність даного феномену, різноманіття його проявів зумовили виникнення цілого ряду підходів до їх дослідження, кожен з яких пропонує особливі поняття і теоретичні схеми. Аналіз найпоширеніших у психології підходів до вивчення прогнозу, як то регуляторний (у вітчизняній психології) та «очікувальний», як у західних колег, свідчить, що мова йде про світоглядний конфлікт матеріалістів та ідеалістів та про головне питання філософії: чи можна пізнати цей світ і наскільки це можна зробити. Щоб розібратися в даному питанні ми почали більш прискіпливо розглядати структуру механізму та розгортання етапів семіотичного процесу. Як виявилось, емоційна складова в процесі прогнозу є тільки невіддільною в структурі пізнання та означення навколишнього, а ще й пріоритетною в прогностичній діяльності.

Так з позиції вітчизняних вчених існує певна об'єктивна реальність, яку людина може частково пізнати завдяки своїм можливостям, особливостям розвитку пізнавальних процесів та емоційно-вольової сфери. Подібне пізнання буде вибіркоким та обмеженим різноманітними особливостями сприймання, уваги, пам'яті, мислення, впливом емоцій та особистісних компонентів: потреб, намірів, переконань, настанов, цінностей та досвіду.

З точки зору західних колег, в основі передбачення знаходиться здатність людини створювати власний світ. Так ще Ірвін Ялом писав: «Понад два століття тому Кант навчив нас тому, що ми відповідальні за надання форми і змісту не тільки внутрішньому, але також і зовнішньому світу. Людина сприймає навколишній її світ тільки після його перетворення за допомогою свого неврологічного та психологічного апарату. Дійсність – це абсолютно не те ж саме, що уявлялося нам в дитинстві. Ми не проникаємо всередину досконалого світу...замість цього ми ... створюємо його, хоча він і уявляється нам незалежною від нас дійсністю.» [7]

Сучасні вітчизняні психологи та психотерапевти також підтримують подібне розуміння проблеми: «Завдяки розуму людина, з одного боку, змогла значимо змінити реальність цього світу, з іншого – дуже ускладнила взаємини зі світом. Людина стала здатною створювати ідеальні Світи, які відрізняються від реальності та породжувати безліч паралельних, найчастіше альтернативних світів» [5,6].

Кожна людина в процесі свого життя створює власну унікальну картину цього світу, яка сформувавшись, постає між людиною і світом та впливає на його сприйняття. І через неї, як через призму, починає сприймати цей (реальний) світ. Картина світу є результатом індивідуально набутих знань і досвіду кожної людини. Багато що з того, що складе картину світу дитини, вона отримує від взаємодії з батьківськими фігурами. Причому увесь багаж їхньої взаємодії вона записує, не усвідомлюючи. Таким чином, разом з правилами життя записуються інтроєкти, настанови, сценарії інших людей. Особиста призма, одночасно дозволяє сприймати реальний світ, з іншого боку – так чи інакше переломлює та спотворює його.

Таким чином, картина світу тією чи іншою мірою спотворює сприйняття реального світу людини, обмежуючи її адаптивні можливості. Вона робить її пристосування до світу автоматичним, стереотипним, позбавленим творчої складової. Людина, одного разу потрапивши в свою «пастку картини світу», подібно до героя фільму «День Бабака», буде з дивовижною постійністю «репродукувати» одну й ту ж саму картину цього світу [6].

У реальному житті протиріччя між картиною світу і світом часто породжують проблеми психологічного плану. Існуючі Картини світу підлаштовують світ та іншого під своє уявлення про них, ігноруючи, спотворюючи, змінюючи реальність. Є безліч механізмів, які деформують реальність. У психоаналізі вони описані як захисні механізми (проекція, витіснення, знецінення, ідеалізація, сублімація ...) В гештальт-терапії – це механізми розривання контакту (інтроєкція, проекція, ретрофлексія, еготизм, дефлексія) Як бачимо, існує багато механізмів, що спотворюють, обрізають та змінюють реальність.

Виклад основного матеріалу дослідження Вивчення значення процесів прогнозування в регуляції поведінки людини, як особистості, тісно пов'язано з дослідженням очікувань в західній психології та психотерапії. Аналіз досягнутих в цій галузі результатів показує, що існує необхідність вивчення прогнозування на особистісному рівні, як прояву універсальної функції мозку.

Якщо скористатися запропонованою Г. Бейтсоном та Р. Ділтсом структурою нейро-логічних рівнів, з допомогою якої вони описують рівні організації особистості, можна проаналізувати способи взаємодії людини на навколишнього середовища, зокрема, і її здатність до прогнозу. Отже, Р. Ділтс виділяє такі рівні становлення особистості, як: навколишнє, поведінка, здатності (здібності), переконання, цінності, Я-ідентичність, місія. Важливим доповненням до рівня переконань, з нашої точки зору, є доповнення про настанови та наміри, адже вони «потенційно заряджені дією».

К. Л. Милютіна додає до вказаної схеми ще один важливий рівень – етно-культурний. Його необхідність обґрунтовується тим, що людина існує, не тільки у безпосередньому навколишньому мікросередовищі – але й у значно ширшому етно-культурному, завдяки особливостям мови, притаманним міфам та неусвідомленим настановам створює ті межі, в яких може розвиватись варіативність впливу безпосереднього навколишнього та дій особистості. «Етнокультурне життя функціонує на основі набутих традицій, які проявляються в накопиченні суспільно-історичного досвіду, який проступає у відповідних групових стереотипах діяльності та передачі їх від покоління до покоління» [1]

Людина здатна повноцінно реалізуватися, як особистість в умовах певного культурного середовища

Якщо розглядати становлення прогностичної функції, як такої, що властива кожному рівню цієї взаємодії, то матимемо таку картину. Людина існує не тільки в безпосередньому мікросередовищі, що знаходиться навколо неї, але й в значно ширшому етнокультурному середовищі. Завдяки особливостям мови та мовлення, притаманним міфам, неусвідомленим переконанням та настановам створює ті межі, в яких може розвиватись варіативність впливу мікросередовища на неї та, відповідно, її відповіді на цей вплив. Таким чином, передбачення в повсякденному житті також здійснюватиметься в умовах певного культурного середовища.

Спробуємо проаналізувати етнічні особливості прогнозування українців. Століттями переважна частина населення (окрім козаків та чумаків) мала осілий спосіб життя. Селяни, життя яких практично обмежувалось територією навколишніх сіл, мали обмежене уявлення про навколишній світ. Набіги кочових племен та войовничих сусідів змушували спільноту також триматися разом, не полишати встановлених кордонів. Відбитком цього історичного періоду у мові українців до сьогодні залишається вислів «виховувати дитину». Пряме значення виховувати – старанно ховати від небезпек до певного часу, коли вона буде достатньо дорослою, щоб змогти піклуватися про себе. На підсвідомому рівні це сприймається, як настанова, що дитину потрібно тримати біля дорослих, контролювати, обмежувати її пересування та дії. Просторове та часове обмеження дає можливість прогнозувати, як власні дії, так перебіг подій та явищ в межах визначеного простору та відповідного часу.

Часові обмеження стосувалися також природних циклів, від яких залежало функціонування сільського господарства (сівба, збирання врожаю, зимівля) та періодами розвитку самих людей (дитинство, юність, період дорослості, старість). Прогнозування тут відбувалося у формі очікувань від себе та інших у той чи інший період. Окремі відголоски традиційної культури і досі проявляються в суспільному житті не тільки жителів сіл, але й великих міст.

Цікавим фактом, з нашого погляду, є відображення у народних піснях, казках, баладах поведінки головного персонажу у формі теперішнього часу. Більшість подій відбувається тут і тепер або в найближчому майбутньому: «Сидить зайчик та й плаче. Ось іде ведмідь. (казка «Коза Дереза»)» Подібний феномен потребує уважного вивчення. З точки зору О.В.Соловйова, дослідника

особливостей семіотичного процесу повноцінний прогноз можливий за умови чіткого поділу сприймання часу на минуле, теперішнє та майбутнє.

На розвиток функції прогнозу впливають також сімейні традиції та сценарії, що традиційно з покоління в покоління повторюються, формуючи менталітет. Попередні покоління жили в умовах воєн, та тоталітаризму, де тривале планування не мало сенсу, наступні – в умовах, коли все за них вирішувала держава, сучасні – в часи суспільних змін, коли набутий раніше життєвий досвід в нових реаліях заважає пристосуванню.

Другим рівнем формування особистості є найближче оточення. Здатність до прогнозу не розвивається, якщо в найближчому соціальному оточенні є тривала фрустрація базових психологічних потреб дитини, нехтування ними, життя в замкненому просторі (інтернатні заклади, дитячі будинки, закрита сім'я), де потреби виживання дитини задовольняють дорослі, а дитина залишається ізольованою від діяльності, що вчить її піклуватися про себе та інших. Крім того, ці діти не мають власної території, отже не мають усвідомлення особистісних меж, а саме з потребою в ній Р. Плутчик пов'язує здатність індивіда передбачати зміни навколо.

Недорозвиненою функція прогнозу виявляється і у дітей, які виховуються у на перший погляд, благополучних сім'ях, яких відбувається з викривленнями: в бік непослідовності вимог, а від так, покарань та нагород або гіперпротекції. У дизфункційних сім'ях, проблема розвитку прогнозу, цілепокладання та осмисленості життя – сімейна проблема. За умови ж педагогічної занедбаності, в сім'ях алкоголіків або психічнохворих батьків, розумовим розвитком дитини не займається ніхто. Незформованість цієї функції у батьків, призводить до того, що дітям немає чого наслідувати в поведінці дорослих, та й самі дорослі не знають, що цю здатність варто розвивати у дітей, не знають для чого і як це робити.

На рівні поведінки особа з недорозвиненою функцією прогнозу дезорієнтована в часі та просторі, адже вона не уявляє результату своєї діяльності, не бачить до яких наслідків призведе та чи інша дія її або іншої людини, яку вона викличе реакцію, якщо мова йде про взаємодію. Такою людиною легко маніпулювати, досить часто, вона вчиняє правопорушення під впливом емоцій, діючи імпульсивно та необдуманно. Така людина ніби живе тільки «тут і тепер», це надає їй достатньо енергії, однак, проблема полягає в тому, що вона не знає, куди спрямовувати всю цю енергію. Вона не здатна до планування, стратегічного мислення і практично мінімально керує своїм життям.

За умови психотичної структури особистості, тобто недорозвитку моральних норм та цінностей, вона керується лише власним тимчасовим задоволенням, вигодою, не зважаючи на потреби інших, правила соціуму. Якщо ж структура особистості невротична, шкоди від неї суспільству менше. Однак вона також може скоювати правопорушення, або ж підтримувати інших у їхній злочинній діяльності, реалізуючи свою потребу у прийнятті. Подібний механізм реалізується за умови залежності особи від психоактивних речовин чи іншої людини (т.з співзалежність).

Наступним рівнем взаємодії особистості з навколишнім є рівень здатностей, здібностей, можливостей. Мова йтиме про когнітивні чинники прогнозування: здатність до аналізу, проектування, моделювання бажаного майбутнього, та емоційно-вольові, такі як здатність до саморегуляції, підпорядкування сьогочасних тимчасових задовольень важливішим, але відтермінованим у часі, психологічна гнучкість, пластичність – здатність корегувати свої цілі, плани, поведінку залежно від змін у навколишньому.

З нашої точки зору важлива роль у розвитку прогнозу відводиться навчальним закладам, які поступово, враховуючи вікові особливості мали б розвивати та формувати функції цілепокладання, проектування, моделювання майбутнього вихованців та учнів. Однак, до сьогодні як у навчальних, так і виховних програмах подібним завданням відводиться вкрай мало часу. Шкільний щоденник, який мав би стати основою цілеспрямованої та прогностичної діяльності учня, більшістю дітей сприймається як нецікавий, непотрібний додаток до щоденного навчання, а його примусове заповнення викликає відразу та тривале негативне ставлення до планування щоденної діяльності. Поширення проектної діяльності учнів має змінити ставлення до прогнозування та планування майбутнього. Для цього цінність подібної діяльності має усвідомлюватись дорослими: батьками та вчителями.

Існування тих чи інших переконань, які виникли колись внаслідок успішної адаптації до тогочасного середовища, можуть уповільнювати чи взагалі унеможлиблювати процес засвоєння нової системи переконань, яка необхідна під час зміни умов. Досвід особистості є основою її

прогностичної діяльності. Адже в процесі проектування, моделювання майбутнього ми вибираємо збережені в пам'яті семантичні та емоційні фрагменти попереднього досвіду і komponуємо їх залежно від нагальних потреб. І, напевно, на рівні переконань та настанов, дуже важливу роль відіграє прагматична складова прогнозування, що складається з раннього емоційного досвіду та неусвідомлених потреб особистості. Якщо прагматичний компонент матиме трагічне наповнення в результаті психологічних травм та незадоволених вітальних потреб, то й очікування майбутніх подій та взаємодій суб'єкта з соціальним оточенням будуть песимістичними. Відповідно з усього континууму вибиратимуться саме ті фрагменти інформації, яка підтверджуватиме дані очікування.

Аналізуючи функціонування прогнозу на рівні переконань та настанов, варто згадати про феномен самоздійснюючого пророцтва. В західній психології доволі часто вивчалось дане явище на експериментальному рівні. Цей феномен вразив дослідників тим, що прогноз людини виявляється настільки точним, що практично повністю справджується. Логічно було б припустити, що людина добре розуміє реальність, прекрасно орієнтується в ній, її пізнавальні процеси добре розвинені, має всі шанси успішно адаптуватися в навколишньому світі. Однак, більш уважне спостереження спростовує подібне твердження. У повсякденному житті ми часто спостерігаємо ситуації, коли одним людям у більшості випадків щастить, а інші, незалежно від загального розвитку регулярно переживають невдачі, життєві труднощі. Пристосування цих людей постійно ускладнюється тими чи іншими обставинами. Їх прогнози мають переважно негативну модальність і також справджуються. Таким чином очікування людини підтверджуються реальністю. Це здійснюється тому, що людина мимоволі так організовує свої дії, щоб досягти, так би мовити, «несвідомо запланованого» результату.

Наступний рівень особистості – рівень цінностей: власних та присвоєних. Цінності є такими собі умовними конструктами, що надають людині в ситуації невизначеності певної опори та меж особистості. Система цінностей має багаторівневу будову. Таким чином, цінності – це об'єкти, явища і їх властивості, а також абстрактні ідеї, що втілюють в собі суспільні ідеали є їх еталонами.

Для особистісних цінностей притаманна висока усвідомленість. Вони відображаються у свідомості у формі ціннісних орієнтацій і стають важливими чинниками соціальної регуляції взаємин людей та поведінки індивіда. Вони є тією основою, «яка відображена духовною культурою суспільства» завдяки перетворенню культурних цінностей у стимули та мотиви практичної поведінки людей. [4]

Власне рівень цінностей, з нашої точки зору, і є найвищим для постановки мети, проектування, моделювання, планування та втілення майбутнього. Вся прогностична діяльність виконується за для чогось, за для того результату, що відображається в цінностях особистості чи має для неї особливу цінність. Як на рівні цінностей, так я на рівні «Я» задовольняються вищі потреби особистості – це потреби в самореалізації та самоактуалізації.

В результаті діяльності, зокрема і прогностичної особистість зосереджує увагу на собі, відбувається самопізнання, самооцінка, формується образ «Я». На цій стадії процесу розвитку ціннісного ставлення до світу вплітається самосвідомість, процес набуває якісно нових характеристик: переоцінка цінностей, їх значна диференціація та стабілізація.

Прогноз, цілепокладання, проектування, моделювання та очікування та наміри забезпечують формування образу майбутнього. На цій стадії розвитку процесу орієнтації відбувається узгодження, систематизація та вибудовування ієрархії, власної шкали цінностей, системи ціннісних орієнтацій особистості. Поглиблення ціннісного ставлення до навколишньої дійсності і процес орієнтації набуває нових характеристик – просторової-часової тривимірності, самосвідомості, що спрямовуються в майбутнє. Таким чином формується життєва перспектива особистості.

Висновки. Дослідження дало можливість уточнити феноменологію картини світу, проаналізувати взаємовплив картини світу та функції прогнозу. Теоретичне дослідження прогнозування на різних рівнях особистості показало вагомість впливу етнокультурного рівня на формування особливостей прогностичної функції, дозволило виявити неописані раніше в науковій літературі ментальні особливості українців, їхнього ставлення до майбутнього в сучасному світі. Підтверджено, що на очікування людини безперечно впливають особливості пізнавальних та емоційно-вольових процесів, а також звички, переконання, настанови, цінності та інші особистісні риси. Травмованій людині для орієнтації в навколишньому та відновлення ефективної діяльності і взаємодії з іншими необхідно заново відтворити картину світу. Тема прогнозу попри значну кількість розвідок продовжує залишатися недостатньо дослідженою, потребує серйозного вивчення експериментальною

психологією, психологією особистості. Сучасні підходи до вивчення даної проблеми мають розроблятися із застосуванням міжпредметних зв'язків нейропсихології, психотерапії, психології девіантної поведінки.

Список використаних джерел:

1. Мілютіна К.Л. Жити під час змін / К.Л. Мілютіна К.: ПП «Клім», 2004. – 327 с.
2. Подкоритова Л.О. Поняття «антиципація», «передбачення», «прогнозування»: спільне й відмінне / Л.О. Подкоритова // Проблеми загальної та педагогічної психології : зб. наук. пр. Ін-ту психології ім. Г.С. Костюка АПН України / за ред. С.Д. Максименка. – Т. X, част. 1 – К., 2008 – С. 352–358.
3. Соловйов О. В. Семіотика людського мозку: монографія / Соловйов О.В ; М–во освіти та науки України, Східноукраїнський нац. ун – т ім. Володимира Даля. - Луганськ: Східноукраїнський нац. ун – т ім. Володимира Даля, 2008. – 275 с.
4. Титаренко Т.М. Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності / Т.М. Титаренко. – К. : Либідь, 2003. – 376 с.
5. Ирина Млодик. Созидатели личных катастроф или как позволить себе счастье/<https://www.irinamlodik.ru/blog>
6. Геннадий Малейчук. [В плену у субъективной реальности: \(ловушка картины мира\)](https://psy-practice.com/Maleychuk_Gennadiy_Ivanovich/) / https://psy-practice.com/Maleychuk_Gennadiy_Ivanovich/
7. Ирвин Яллоу. Дар психотерапии/http://loveread.ec/read_book.php?id=37034&p=1

Spysok vykorystanykh dzherel:

1. Milyutina K.L. Zhy`ty` pid chas zmin / K.L. Milyutina K.: PP«Klim», 2004. – 327 s.
2. Podkorytova L.O. Poniattia «antytsypatsiia», «peredbachennia», «prohnozuvannia»: spilne y vidminne / L.O. Podkorytova // Problemy zahalnoi ta pedahohichnoi psykholohii : zb. nauk. pr. In-tu psykholohii im. H.S. Kostiuka APN Ukrainy / za red. S.D. Maksymenka. – T. X, chast. 1 – K., 2008 – S. 352–358.
3. Solovjov O. V. Semioty`ka lyuds`kogo mozku: monografiya / Solovjov O.V ; M–vo osvity` ta nauky` Ukrainy`, Sxidnoukrayinsbky`j nacz. un – t im. Volody`my`ra Dalya. - Lugans`k: Sxidnoukrayinsbky`j nacz. un – t im. Volody`my`ra Dalya, 2008. – 275 s.
4. Tytarenko T.M. Zhyttieviy svit osobystosti: u mezhakh i za mezhamy budennosti / T.M. Tytarenko. – K. : Lybid, 2003. – 376 s.
5. Y`ry`na Mlody`k. Sozy`dately` ly`chnykh katastrof y`ly` kak pozvoly`t` sebe schast`e/<https://www.irinamlodik.ru/blog>
6. Gennady`j Malejchuk. V plenu u sub`ekty`vnoj real`nosti`: (lovushka karty`ny my`ra) / https://psy-practice.com/Maleychuk_Gennadiy_Ivanovich/
7. Irvin Yallom. Dar psy`xoterapiyi/http://loveread.ec/read_book.php?id=37034&p=1

Ryabovol, Tatyana, A. Showing prediction of the future at different levels of organization of personality. The article presents the results of theoretical study of human prognostic function and its development at different levels of personality.

The expectations for one's entourage, their exertion in his behavior, formation of prediction capability, the influence of convictions over prediction, their role in value shaping, the particular qualities depending on ethnocultural level.

Prediction capability as an important part of adaptive process for any environment, including social one, develops under influence of different forms of intercommunion of the individual and the environment. Its formation and development depend on hive mind, social situation of development, upbringing and role expectations. Prediction is common to creativity and self-fulfillment, searching of reference group and individuation.

Here we investigated the prediction capabilities common to our contemporaries. It is also mentioned that the prediction capability is needed foremost for creative and scientific activity of a contemporary person. The impact of modern life on the capability to predict, plan and build one's life is examined in the article. The research confirmed that lack or weakness of these capabilities can invoke the difficult feelings in unformed personality in the situation of the vital choice. We analyzed the phenomenon of self-fulfilling prophecy and discovered the special aspects of perception and comprehension of the past and the present as well as of future expectations. The theoretical conclusions can be used for developing future expectations study concept for individuals of deviant behavior and for their adaptation to social life.

Key words: levels of personality, perception, anticipation, prognostic function, self-actualization of prophecy, expectation, goal setting, planning, design, spatial-temporal dimension.

Рябовол Тетяна Анатоліївна, старший науковий співробітник лабораторії психології дезадаптованих неповнолітніх Інституту психології імені Г.С. Костюка, Київ, Україна

Ryabovol, Tatyana A., a senior researcher at the Laboratory of Psychology maladjusted juveniles G. Kostiuk Institute of Psychology, Kyiv, Ukraine

E-mail: rta2008@ukr.net